

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

**СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ
НА УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ:
ІСТОРІЯ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ**

Матеріали
IV Всеукраїнської науково-практичної конференції
У двох частинах
Частина 2

(Суми, 19 травня 2017 року)

Суми
2017

ВАЛЮХ А.

(науковий керівник – к. і. н., доц. В. А. Нестеренко)

ІСТОРИЯ РОДИНИ ТАРАСЕНКО*

Тарасенко Микола Федорович народився 1935 року в селі Капустинці Синівського району (нині Липоводолинський) Сумської області. Закінчив Капустянську середню школу у 1954 році. Після цього мав бажання вступити до сільськогосподарського інституту в м. Київ. В Голосіївському районі було два інститути - лісогосподарський і сільськогосподарський, але потім їх об'єднали в сільськогосподарську академію. Микола Федорович не пройшов конкурсу і вернувся додому. В той же рік забрали в армію, служив 3 роки, у Білорусії, за 10 км від Мозиря.

Батьків його звали Федір Євтухович Тарасенко і Катерина Іванівна Одинець. Його батько народився в 1911 році, а мати - в 1909 році. Батько закінчив в селі Капустинці 7 класів, а мати лише 2 класи. Тому що був період революції, громадянської війни, вдома не було достатку. Працювали обоє в 30-х роках у колгоспі “Червона нива”. У Миколи Федоровича було троє сестер: Оля, Таня і Оксана, але найменша Оксанка народилася, коли батька забрали на війну, і тільки почала ходити померла від хвороби. Оля народилася 1940 року, Таня - 1938. Цією хворобою хворіли всі діти у сім'ї. Микола Федорович одужував, а його сестри були без свідомості.

До війни жили непогано, перед війною збудували нову хату, але не жили в ній, оскільки хутори ліквідували, і їхню

* Робота здійснена в рамках виконання фундаментального дослідження №0115U000677 «Історичний розвиток порубіжжя Північно-Східної України як засіб конструювання загальнонаціональної моделі історичної пам'яті».

сім'ю і сім'ю сусідів самих перших переселили у село. У господарстві тримали корову, поросся, курей, але точно Микола Федорович не пам'ятає. Землі не було, всю віддали у колгосп. А також віддали пару коней. Поки не було колгоспу, то у родині було 5 десятин землі. У кого не було більше 10 десятин землі того не займали, не розкуркулювали, тому їхню сім'ю не займали. В колгосп силоміць не заганяли, але була проведена така політика, що приходилося йти всім. Їхній сусід не пішов сразу у колгосп, але потім він був теж змушений йти.

Про Велику Вітчизняну війну Микола Федорович нічого не знає, тому що був ще малим, але сприйняли цю звістку боляче. Про війну на фронтах не знали, не було ні газет, ні радіо. На війні у діда Миколи Федоровича було два сина. Старший син мешкав окремо, у нього було троє дітей: дочка народилася 1925 року, старший син - 1927 року, менший син - 1936 року. Його забрали з перших днів війни, а батько Миколи Федоровича, Федір Євтухович, не був з перших днів на війні. Він не служив у кадровій армії, фактично був інвалідом. Він поїхав у Харків, там працював і захворів, тому його і не забрали з перших днів війни. Потрапив на війну уже в 1943, коли наступали наші війська. Обоє братів загинули на війні. Федір Євтухович був на війні не довго із вересня місяця до жовтня. Загинув при визволенні Києва, звістка родині надходила, що був поранений, а потім помер від ран. Господар, який поховав його, написав листа родині, що у Федора Євтуховича були одірвані ноги і руки, але був він при свідомості, тому сказав адресу, де проживала родина і розповів про родину.

Відступ Червоної армії і прихід німців Микола Федорович не знає. На окупованій території проживали. До березня 1947 року проживали дід, баба, дідова сестра, мати, Микола Федорович і двоє його сестер Оля і Таня. Працював дід на сторожі, одне літо сторожував кавуни, хоч було в нього і

слабке здоров'я. Потім з горя занепало здоров'я і його дід помер. Жили трудно і бідно. Поліцаї були і в їхньому хуторі. Їхня кількість невідома. Одного з поліцаїв звали Санько. Але не чули люди, щоб він робив щось погане. Як німці відступали і поліцаї пішов з ними, але потім писав листи і, як казали люди, він опинився в Англії. Але дуже відрізнявся клімат і, мабуть, його здоров'я не перенесло таку зміну клімату. Весь час хворів. Там і помер. Ще один з поліцаїв був з цього ж села що й Микола Федорович. Уже після війни Микола Федорович запитував його, чому він пішов у поліцаї? У відповідь він почув, що заради житла, бо йому не було де жити. А німці надавали їм житло у хуторі Тарасенки (на даний момент цього хутора уже не існує). Також цей поліцаї говорив, що нічого поганого своїм землякам він не робив, навіть захищав і допомагав. Але за те, що був у поліції він відпрацював на лісорозробці у Сибірі. Получав там заробітну плату, і коли повернувся то купив хату, навіть не жалкує, що побув там.

Микола Федорович чув ще про одного поліцая, але він не схожий на попередніх, адже навіть свого сусіда привів німцям. Ще чув одну ситуацію, що як відступали наші солдати то поранені солдати залишались. Один з цих поранених залишився в селі і розписався з сільською жінкою, і він дуже добре знав німецьку мову, і його хтось видав німцям і потім його розстріляли. У їхньому селі німці були майже два роки. Але їх було небагато. У сім'ї Миколи Федоровича була корова і тому німці кожного дня приходили по молоко. Бувало що німці все молоко забирали, але деякі з них показували, щоб мати Миколи Федоровича залишала щось дітям. Про партизанів Микола Федорович чув, але не знає чим вони займалися.

Коли німці відступали, то їхня сім'я і ще дві сім'ї сиділи в окопі. Це було вже ввечері, і коли наші війська вже ввійшли в село то говорили, щоб дякували командирові, що не пустив на

німців “Катюші” бо село б тоді згоріло. Це все відбулося 8 вересня 1943 року. І на сьогоднішній день кожного року 8 вересня у селі відбувається мітинг до дня визволення села від німецьких загарбників. У селі згоріла тільки одна хата, як відходили німці, вони робили димову завісу і підпалили хату, щоб наші війська не могли зорієнтуватися куди йти за німцями.

Після війни, як Микола Федорович підріс він був пастухом і знаходили вони не один снаряд, але говорили люди, що все-таки у їхньому селі небагато пролітало снарядів.

Після війни родина жила бідно, в тісноті, в холоді, голоді. В хату до себе пустили жити жінку з сином у якої згоріла хата. Вони в них прожили пару років, а потім виїхали в Азію. Родина потерпала від голоду, а також холоду, бо не було чим топити у хаті. Його мати працювала в колгоспі, але нічого там не отримувала, так як і всі, хто там працював. У 1946-1947 році Микола Федорович ходив у школу. У 1946 році була велика засуха, і хліба вродило мало. Дома теж майже нічого не вродило і запасів вистачило лише до весни 1947 року. Тільки почала з'являтися трава, листя, люди стали їсти це, інакше б померли. У хуторі там де жив Микола Федорови один чоловік помер від голоду. У цього чоловіка син найменший був пухлий, але переніс це і вижив. Багато помирало дітей. Сім'я Миколи Федоровича й інші збирали колоски, але влада забороняла. Навіть карали за це. Хто дістане якесь зерно, то перемелювали і підмішували до бур'яну, а потім їли. Були старці, які ходили просили шматок хліба. Сім'я Миколи Федоровича завжди відломлювала кусочок хліба, доки самі мали хліб, для жінки, яка майже постійно ходила просила. В 1947 році Микола Федорович разом з своєю бабою пішли до тієї жінки просити хліб, але вона дала трішки. У їхній сім'ї була корова, мали трішки картоплі, а в його жінки матері не було навіть картоплі. Тій жінці прийшлося віддати своїх дітей

до інтернату у Лебедин, а найменшу таки залишила з собою. Та дівчинка - це тепер дружина Миколи Федоровича. Вона ледве вижила, якби не сусіди, які допомагали, то померла б.

Микола Федорович разом з своїми шкільними друзями ходили навесні у поле по картоплю, там її зберігали у буртах. Баба Миколи Федоровича ходила продавала на базар молоко, творог, а звідки приносила, то якусь книжечку для навчання, то олівець, то листки, щоб писати. Чорнила робили дома з бузини. Найменша сестра у 6 років пішла до людей пасти гусей, а потім уже корів.

Микола Федорович відслужив у армії. У 1956 році був Всесвітній фестиваль молоді і студентів, і там азіатські люди заразили багатьох грипом. Цим же грипом захворів і Микола Федорович, після чого в нього почалися різні проблеми із здоров'ям. Після того як відслужив 3 роки в армії, повернувшись додому, працював у колгоспі, а потім у сільпо. Одружився у 1961 році. Його дружина працювала на фермі доїла корів, була на ланці. Мають сина 1962 року народження, Тарасенка Анатолія Миколайовича. Син закінчив Полтавський Педагогічний Інститут, працював учителем історії у Капустянській загальноосвітній школі I-III ступенів, зараз на пенсії за вислугою років. Сестра Миколи Федоровича Оля після закінчення школи працювала в колгоспі дояркою, свинаркою. Зараз проживає в м. Буринь Сумської області у сина. Сестра Таня після закінчення 7 класів Капустянської школи в 1953 році вступила до медичного училища в м. Ромни Сумської області. У 1956 році закінчила училище і потім була направлена до Туркменії. Там вийшла заміж за військовослужбовця. Після розпаду СРСР змушена була переїхати до дочки в Україну. Зараз проживає в м. Слов'янськ, разом з донькою.

Спогади Ганни Семенівни. Валюх Ганна Семенівна народилася 19 жовтня 1936 року в с. Капустинці Синівського

району (нині - Липоводолинський) Сумської області. Закінчила 7 класів і починала ходити у 8-й. Пішла працювати у колгосп ім. Сталіна різноробочою. Потім працювала на фермі. У 1962 році почала навчання на техніку штучного запліднення корів у м. Лебедин. У 1986 році колгосп відправив на перенавчання до м. Ромни.

Батька Ганни Семенівни звали Іваненко Семен Свиридович, а матір - Іваненко Ганна Володимирівна. Народився Іваненко Семен Свиридович 1898 року, а Ганна Володимирівна - 1904. Обое працювали в колгоспі, батько в тваринництві, а мати - ланковою. Її батько закінчив 3 класи, а мати - лікнеп. Ганна Семенівна мала сестру Харитину, яка народилася 1924 року. Харитина закінчила 6 класів. У сім'ї було четверо дітей. Але двоє, хлопчик і дівчинка 1928 і 1934 рр. народження, загинули, коли був голодомор.

Під час війни сестру Харитину забрали до Німеччини. Після того, як їх звільнили американці, вона разом з чоловіком приїхали додому. У Німеччині працювала на воєнному заводі, на станку. У 1953 році, коли вербували переселятися у Крим, вона виїхала з чоловіком і там дожила свого віку. У неї двоє дітей - Петро і Ліда.

У господарстві тримали курей і корову. Було спочатку до 70 соток, а потім обрізали і стало 40 соток землі. Вдома сіяли просо, коноплі, соняшники, садили картоплю і кукурудзу. Під час війни згоріла хата і все, що було в ній. Ходили по селу по всіх квартирах. Батька Ганни Семенівни, Семена Свиридовича забрали на війну у 1941 році. Ганна Семенівна пам'ятає, як дуже плакала мати.

Німці не один раз заходили в село, потім наші їх виганяли з села і влада змінювалася. Одного разу, коли відступала наша армія в напрямку до Лебедина, то навмисно підпалили вулицю, щоб німці не побачили їхній відступ. Вся вулиця згоріла і люди залишилися без домівок. В період

окупації свої хлопці були поліцаями і старостами. Ганна Семенівна пам'ятає, як мати розповідала про брата Федора Скрипника, який був поліцаєм. Як вони ставилися до людей не знає.

Про партизанів ніхто із села не чув. Коли ще йшла війна то батько Ганни Семенівни завітав додому на 10 днів і Ганна Семенівна його не впізнала. Того ж вечора зібралося багато людей, кожен розпитував Семена Свиридовича про своїх чоловіків, братів, синів, чи не зустрічав їх? Потім Семен Свиридович пішов на фронт і не повернувся.

Після війни жити було важко. Збудували невелику хату на вулиці Новоселівська у селі Капустинці, де на даний час і проживає. Зазнали голоду у 1946-1947 роках. Мати Ганни Семенівни пекла млинці з клевера, жовтвили, носила берду з сусіднього села Василівки з пивзаводу і сушила. Мерзлу картоплю брали біля буртів і підсмажували на вогні. Листя з вишні підсмажували і їли. У 1959 році Ганна Семенівна вийшла заміж за Валюха Володимира Йосиповича. Спочатку жили у Гаях у свекрухи, а потім на хуторі Ключи у діда з бабою. Ганна Семенівна працювала по догляду за дітьми у яслах, а потім ходила на ланки. У лютому 1961 році народила дочку Валю, а влітку вже пішла у ясла працювати і дочку здала у ясла. У 1967 році народила другу дочку Олю. Через рік восени 1968 року переїхали у село Капустинці. Після цього Ганна Семенівна працювала на фермі. У 1991 році пішла на заслужений відпочинок.